

Vojko Radomirović

Učiteljski fakultet

Užice

Blagoje Nešić

Filozofski fakultet

Niš

UDŽBENICI PSIHLOGIJE U ŠKOLAMA SRPSKOG NARODA DRUGE POLOVINE 19. VEKA

Problem našeg istraživanja je bio utvrđivanje i analiza udžbenika psihologije koji su korišćeni u srednjim i višim školama Srbije, Vojvodine i Kosova u drugoj polovini 19. veka. Utvrđeno je da su korišćeni sledeći udžbenici psihologije: 1. Psihologija kao nauka udešena za školsku upotrebu od Alimpija Vasiljevića (1870); 2. Rukopisni udžbenik „Tezisi za psihologiju”, od Nikole Vukićevića (1877); 3. Psihologija za škole i za samouke, naročito za učitelje, od Petra Radulovića (1892); i 4. Opšta pedagogika, od dr Vojislava Bakića (1897). Svi udžbenici obrađivali su približno iste programske sadržaje (osete, um, osećanja i volju). Prvi srpski udžbenik psihologije, od A. Vasiljevića obrađivao je ove sadržaje u duhu nemačke psihologije moći i engleske senzualističke, asocijacionističke psihologije. Udžbenici N. Vukićevića i P. Radulovića (osete, um i volju) obrađivali su nemačkom psihologijom moći, a osećanja su samo u udžbeniku P. Radulovića objašnjena u duhu fiziološke psihologije. Knjiga V. Bakića je obrađivala gradivo na najsavremeniji način od svih navedenih udžbenika i to u duhu Herbartove i engleske nativističke psihologije. Zaključili smo da je psihologija u školama srpskog naroda ovog vremena značajno zaostajala u odnosu na psihologiju razvijenih evropskih zemalja.

Ključne reči: psihologija moći, spekulativna psihologija, asocijacionistička psihologija, herbartova psihologija, racionalizam, empirizam, fiziološka psihologija, nativistička psihologija

PSYCHOLOGY TEXTBOOKS IN SERBIAN POPULATION'S SCHOOLS IN THE SECOND HALF OF 19TH CENTURY

Our investigation's problem was the assessment and the analysis of the psychology textbooks' list that have been used in secondary and high schools of Serbia, Vojvodina and Kosovo in the second half of 19th century. We have concluded that the following textbooks have been used: 1. Psychology as a science, adapted for school use by Alimpie Vasiljevic (1870), 2. Manuscript textbook "Thesis for psychology" by Nikola Vukicevic (1877), 3. Psychology for schools and self-taught, especially for teachers, by Petar Radulovic (1892), and 4. General pedagogic, by Vojislav Bakic, Ph.D. All those textbooks have included nearly equal programmed contents (perceptions, cognition, emotions, temper). The first Serbian psychology textbook, from A.Vasiljevic has processed all those contents in the spirit of German psychology of power and English sensualistic, associativistic psychology. Textbooks by Vukicevic and Radulovic (perception, cognition and temper) have processed German psychology of power and the emotions were, only in Radulovic's textbook explained in the spirit of physiological psychology. Bakic's book has dealt with the material on the most contemporary way compared with the rest of textbooks, which was in the spirit of Herbert's and English native psychology. We have concluded that psychology in the Serbian schools of this time have been significantly lagging behind compared to the psychology of the developed European countries.

Keywords: psychology of power, speculative psychology, associativistic psychology, Herbert's' psychology, rationalism, empirism, physiological psychology, and native psychology